

Л 2006

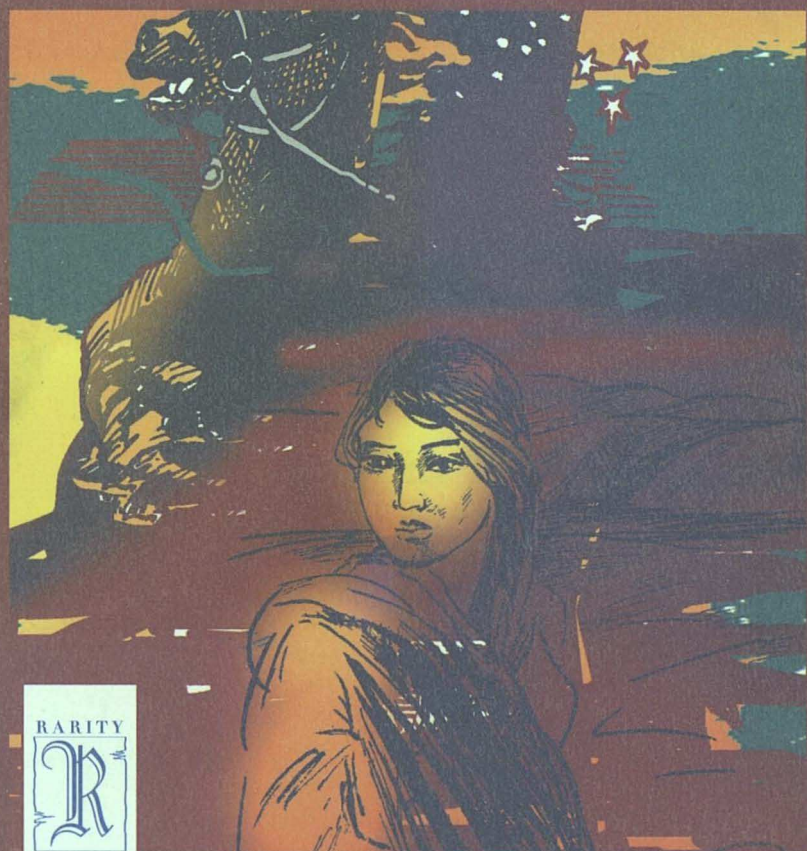
6024к

Жыр
жауһары

Жұматай
ЖАҚЫПБАЕВ

Кенежирен

RARITY

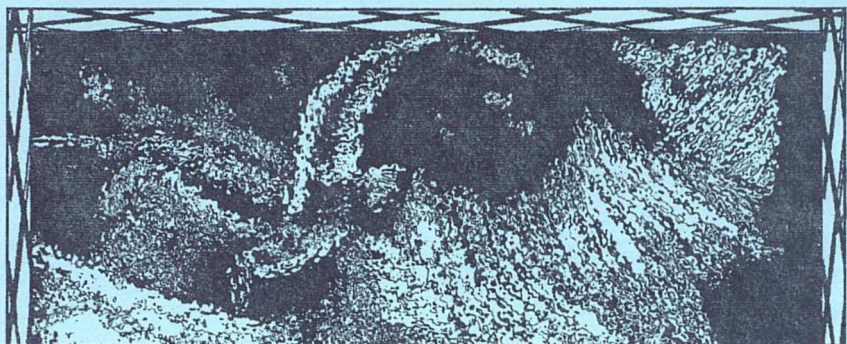
PUBLISHING
COMPANY LTD

Жұматай Жақыпбаев

Кенежирен

Өлеңдер

**Алматы
«Раритет»
2005**

Жүйемүз Жакытбаев

Кенжеткен

Жыр
жауһары

Жұматай
ЖАҚЫПБАЕВ

Кенежирен

Өлеңдер

RARITY

PUBLISHING
COMPANY LTD

ББК 84Қаз7-5
Ж21

Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және
спорт министрлігі

Ақпарат және мұрағат комитеті
бағдарламасы бойынша шығарылды

Серия 2002 жылдан бастап шығарылып келеді

Серияның негізін салған *З.Серікқалиұлы*
Көркем безендірмесі негізін салған *А.Тіленшиев*

Жақыпбаев Ж.

Ж21 Кенежирен: Өлеңдер/Құраст. Б.С.Қошым-Ноғай. —
Алматы: Раритет, 2005. — 288 бет. — «Алтын қор»
кітапханасы.

ISBN 9965-663-93-9

Жұматай Жақыпбаев — жүзден жүйрік, мыңнан тұлпар
шыққан аса дарынды ақын. Оның «Кенежирен» атты бұл жина-
ғына таңдаулы лирикалық өлеңдері енгізіліп отыр.

Ақынның достан зият жирен ат пен аққұба оннен өсем ару-
ға арналған антологиялық сипаттағы інжу-маржан жырлары,
шұғынық гүлдің торкіні — туған топыраққа тағзым еткен тама-
ша туындылары таңдай қақтырып қана қоймайды, жұртшылық
жүрегіне ұя салып, қырық күбылтып күйқылжитқан бұлбұлдай
мыңсайрам күйге қандырады.

ББК 84Қаз7-5

Ж $\frac{4702250202-20}{413(05)-05}$

ISBN 9965-663-93-9

© «Раритет» БК, 2005
© Безендірген Б. Серікбай, 2005

«АРТТЫРА БЕРСІН БІЛГЕННІҢ ҚАДІРІН ӨЛЕҢ...»

(Алғы сөз орынына)

Жұматай (Жұмағұл-Шора) Сагадиұлы Жақыпбаев (1945—1990) — қазақ өлеңінің төрінде ерекше орыны бар аса дарынды тұлға. Ажал мәуріті жетіп, қырық бес жасында дүниеден озған арғымақ ақын:

*«Қалмаймын деп мынау өмір көшінен,
Жастай зерек, газжайып күй кешіп ем.
Жан адамнан жасқанбай һәм жасымай,
Құнанбаев Оспан құсап өсіп ем», —*

деп өзі жырлағандай, өмірден өткенше «иттен де қалған, құстан да қалған» көңілін күймен әлдилеп, кеудесін жан адамға бастырмай, асқақ еңсесін төмен түсірмей, асыл жырға адалдығынан айнымай кетті.

Жұматай Жақыпбаевтың қаламынан туған дүние аз емес. Бірақ «сөз патшасына» шынайы берілген жыр періштесі шығармашылық өнерді биік талғамның әділ таразысына тартып, ұлы Абайша «өнер шашпақты» мұрат тұтты. Сондықтан да жыр бәсіресіне тұстастарынан ертерек ер салғанмен, ол үш жарым мүшел ғұмырында «Саратан» (1979), «Ләйлә» (1981), «Шұғынық гүл төркіні» (1984) секілді үш-ақ кітабын шығарды. Отыз кітабы жарық көрсе де отбасы, ошақ қасынан алысқа аты беймәлім қалам иелеріндей емес, Жұматай осы жыр жинақтарымен-ақ қазақ поэзиясына жаңа серпін, өзгеше өрнек, соны сапа алып келді.

Еліміздің ежелгі тарихын ерінбей-жалықпай өз бетімен іздене оқыған Жұматайдың көптеген өлеңдерін ұғуға әдеби сауаты төмен қаймана қазақтың қабілеті мен қарымы жете бермейді. Оның оқырманына айналу үшін жай ғана поэзия жанкүйері болу жеткіліксіз, ойлы оқымыстылық та қажет. Немесе ақынның:

*«Бір газжап сурет көрдім деп ертең мақтанам,
Бөгеннің жері бөлектеп маған сақтаған,
Ер Қыпшақ Еділ Еуропадан да көрмеген,
Жалайыр Мұқылай таңғұттардан да таппаған»,—*

тәрізді бірнеше мыңжылдықты қас қағымда парақтап тастаған қазілездігіне қалай ілеспексің?!

Ақынның «Ғұндардың жүрегі» атты өлеңі «XX ғасырдың Гомері» атанған ұлы Жамбылдың Грузияға барған сапарындағы бір қызықты сәтке арналған. Кеңестік дәуірдің тоқырау кезеңі деп аталатын жылдарында туған осы бір газжайып өлең Жұматай жырларының көкке қолын созған биік шоқысындай көрінеді. Тоғыз ауыз өлеңнің тұла бойында «тоқсанға келген екейлік ғұндардың шалы» Жамбылдың аты мүлдем ауызға алынбайды да. Бірақ теңдесі жоқ суреткерлікпен сомдалған ұлы ақынның бұл күндері аңызға айналған ерекше бейнесі көз алдында көлбеңдеп тұрып алады.

Жұматай жырын түсіну үшін Шыбыл шалдың Жамбылға айтатын әйгілі:

*«Екейде елу бақсы, сексен ақын,
Жаратып мінеді екен ерттеп атын.
Қобызы, домбырасы үнін қосып,
Гулейді жын ұрғандай кешке жақын»,—*

дейтін өлең жолдарын еске алып қана қою аз, яғни қытай жылнамашыларының тарихи жазбаларында хатталған шежірелік мәліметтерден де хабардар болуға тиістісіз. Сонда ғана өлеңге өзек болып отырған «Күржістанға келіп кірген керік қас ғұн» ежелгі екейдің (икюйдің) ұрпағы, XX ғасырдың алып жырауы Жамбыл екенін жазбай танисыз. Ал «Ғұндардың жүрегі» атты бұл өлеңнің қадір-қасиетін толық ұғындыру үшін арнайы мақала жазуға тура келеді-ау, сірә! Сондықтан біз оған тоқталып жатпай, Жұматай жырларына жақындай түсудің, оның білікті оқырманына айналудың бір жолын меззей кетуді ғана мақсат еттік.

Жұматайдың:

*«Арттыра берсін білгеннің қадірін өлең,
Марғұлан айтса ақылы, сабыры кенен,
Богдыхан қызын беретін Үйсіндер кеше
Елге таң, ірі ұланын Тәңірі деген»;*

немесе:

«Ғашықтық тәмәм, болды ма еркелік тәмәм?
Қарардай әлем Сен құсап жеркеніп маған.
Намыс пен мұңнан Мысырға халифа болған
Ұбақ Қыпшақтай ызадан өртеніп барам», —

дейтін өрнегі өзге шумақтары да таңғажайып тың теңеулерімен таңырқатып қана қоймай, тағылымы терең тарих тұңғиығына қарай жетелеп, Абай атамыз айта беретін «білмекке құмарлығыңды» оятады, сезіміңмен қатар зердеңді де байытады. Жұматайда мұндай — оқыған сайын ойландырып, түсінген сайын таң қалдыра берер татымды да тартымды, талант құдіретіне тәнті етер таңғажайып өлеңдер тең-тең. Бұл — Жұматайдың бір ғана қыры. Ал оның сегіз қырлы, бір сырлылығы — күйшілігі, композиторлығы, оқымыстылығы өз алдына. Тіпті қолына боксшы қолғабын киіп, шаршы алаңда сынға түскен сәттері де замандастарының есінде.

Жұматай жырларының ең шұғылалы беттері «атын дас-таннан алған, қап-қара көзі, шашы бар, аққұба ән» Ләйләга арналған топтамасы мен «іштен туа қасқа бас, молда мінсе, дұғасынан тастамас» ала аяқ Кенежиренге қатысты өлеңдері деп айтуға болады. Ә деп әдебиетке келгенде «Данте Алигьери қолдап, Франческо Петрарка сүйеген» балаң ақын қазақтың сал-серілік дәстүрінен де көз жазбай, өз Ләйләсін әлем әдебиетіндегі аяулы бейнеге айналған Лаура дәрежесіне жеткізіп, Кенежиренін Ақан серінің Құлагері секілді үкілейді. Жұматай жырларымен жүздескен сайын ақынның «қаршадай кезден жастанған қиялымен» қайта бір қауышып, бәйге-ден алшаңдай басып келген ала аяқ жиреннің кекілінен сипа-ғандай күй кешетініміз бар.

Жұматай Жақыпбаевтың толық шығармалар жинағын шығару — баспагер қауымның алдында тұрған қасиетті парыз. Оқырман қауымның эстетикалық сезімін байытып, сұлулықты сүюге баулитын, өмір сүруге құштарлығыңды еселеп арттыратын бұл жауһар туындылардың баянды ғұмыры басталғанына көз жеткелі қашан. Әзірге ақынның қолымызға тиіп отырған бір томдық таңдамалы лирика кітабы сусаған шөлімізді бір басып, аңсарлы көңілімізді жұбата түрсын.

Байбота Серікбайұлы ҚОШЫМ-НОҒАЙ,
ақын, Қазақстан Жастар одағы сыйлығының лауреаты.

Ө Л Е Ū Д Е Р

* * *

«Я помню чудное...»

А. Пушкин.

Бір күлермін ғарыш жаққа кетерде,
Көп кещеге қай бетіммен кектенем?
Бізге бақтың қолы бүгін жетер ме
Мұқағали, Төлегенге жетпеген?

Байлық менің тие алмайды жыныма,
Құдайсызға керегі не пітірдің?
Мені егерде көзге ілмесе құбыла,
Онда мен де құбылаға түкірдім.

Менің жаным мейірімге құмар тым,
Достарым көп шалқар көңіл, сайын үн.
Жез шығатын жерден шыққан бір алтын
Жымыысын жиямын деп байыдым.

Биік әнді сүйе алмайды өзге ерін,
Мұндай бақты тұра алады кім ұстап?
Мен бір гүлдің гауһар мінез сөздерін
Жүрегіме құйып жүрмін уыстап.

Соны көрем өңімде һәм түсімде,
Әлемге үлгі көрсетеді ол әлі.
Ол өкімет орнатқан бақ ішінде
Әкімдіктен ақындық шен жоғары.

Бір күлермін ғарыш жаққа кетерде,
Көп кещеге қай бетіммен кектенем?
Бізге өлімнің қолы, сірә, жетер ме
Мұқағали, Төлегенге жетпеген?!

Л Ә Й Л Ә

* * *

*«О, Ләйлә, мұңсызбын демеспін,
Қайғырса, қанатсыз емес кім?!
Бірақ та жынданып кететін
Мен саған Мәжнүн емеспін!»*

Бала күнгі өлеңнен.

Қасы да керік, қара алмас көзді, ай қабақ,
Мойныңа жұқа алқызыл шарф байлап ап,
Алаулап жүзің аса бір асқақ нұрменен,
Алыстан түрдың көз қарасыңмен аймалап.

Қарадың солай, қарадың солай, обал не,
Қарамадың ба, жоқ әлде?

Кетіп те қалмай, кетіп те қалмай содан көп...
Керемет бір ой кешікпей маған соғар деп,
Балалық шығар, бармадым сенің қасыңа,
Батырлығым өз басыма пәле болар деп.

Ойладым солай, ойладым солай, обал не,
Қате ойладым ба, жоқ әлде?

Қуаныштан күліп, ойым бір шалқып билемек.
Кеттім мен сосын күнәсіз арман сүйрелеп.
Қап-қара шашты бала ақын болып тұр екем,
Қабырғадағы айнаны көрсем үйге кеп.

Ақын боп кеттім, ақын боп кеттім, обал не,
Болмайын ба, жоқ әлде?

* * *

Тынып ем, тұнайын деп тыныппын ғой,
Сен мені көрмеген соң ұмыттың ғой.
Жанымда мұң бар еді мың бәлелі,
Мен соған түсе-түсе құнықтым ғой.

Мен қазір көз салмаймын айналаға,
Ләйлә дертін жазар деп Ләйлә ғана.
Елден ерек бұ не бұл? Төкаппар ұл
Көп ойлап, қиялиға айнала ма?
Бұл мінез ұят болды. Ұят болса,
Мен енді қашайын ба айдалаға?

Бозбала ақын — қай жөнді ес білемін,
Бір арман көкейімді тесті менің!
Көрінгеннен сұрадым — көрінбедің,
Эфирлерден жыладым — естімедің.

* * *

Ханшадай өзін ұстаған,
Қара алмас көзді, бал ерін,
Басынан құс та ұшпаған,
Бұла өскен асқақ жан едің.

Қара оқа құсап бұрымың
Жарқылдап әрбір талы да,
Жарасып барлық қылығың,
Жараспай пенде жаныңа,

Көңілің балқып тәтті әнмен,
Кірпігің, қасың дірілдеп,
Өтуші ең жасыл бақтармен,
Өтуші ең шалқи күлімдеп!

Жадымда қалды жатталып:
Бек әсем қызыл көйлегің,
Күлуге сол сәт шақ қалып,
Қасыңды керіп сөйлеуің.

Жыр болсын басқан ізің де,
Аңыз боп атың әдемі.

Төкаппар аппақ жүзінде
Тарыдай бір мең бар еді.

Жаныма бір мұң жетті де,
Жабығып өтті уақытым.
Тарыдай менде кетті ме
Таба алмай қойған бақытым?!

* * *

Қиялым едің қаршадай кезден жастанған,
Көретін болдым өмірден енді түрлі сын.
Сүюден сені жоқ еді менде басқа арман,
Қылыққа сол бір қызығып, күліп жүрмісің?

Күле ғой, жаным, күрсініп шыққан өр үнге,
Гәнжәуи жазған жырдағы қызбен аттас ең,
О, Ләйлә, егер болмасаң өзің өмірде,
Басқа мұратты бас қатырсам да таппас ем.

Арманшыл жанның бәрі де қиял мол шақта
Жандарын өртеп, түсетін шығар отты ізге.
Махаббат даңқын шығарар ақын болсақ та,
Өмірде, мүмкін, сүюден опа жоқ бізге?!

Дегенмен, кейде телміртіп әрбір асылға,
Жаныңды жұлып, жадағай үміт тонайды-ақ,
Басымды сипап басқа бір қыздың қасында
Далаға қарап отырам сосын сені ойлап.

* * *

Айыбым болса, кеше жүр,
Асқақтау жердің маралы.
Жырладым сені неше жыл,
Жындантып неше қаланы?

Траптан түссең алға аттап
Төкаппар, асқақ түрменен,
Қалың ел сені ардақтап,
Қарсы алса деп ем гүлменен.

Дүние діні, тілі көп,
Дүрліге жылда той қамдап,

Ләйләнің туған күні деп,
Ләйләсе деп ем мейрамдап.

Жетпеспін сонау арманға,
Жеткенмен менде құдірет.
Ақынның тілін алған ба
Адамзат ауылы бір рет?!

* * *

Айта алмайтын бағасын кейде ерін дәл,
Мерзімі бар сақталар бейнениң де әр.
Күнде естесің — меңің бар ақ жүзіңде,
Биқасап көйлегің бар.

Жадым жақсы, жағымды қинамайын,
Ибасы да асқақтау, илан, айым;
Көзді жұмсам, шығады бір көрініс
Ғажайып кинодайын.

Адам қатар өсірген айламенен,
Айнала — ағаш, жап-жасыл айнала — емен,
Көлеңкеден шығасың... Басталады
Бір фильм «Ләйлә» деген.

Ғажап фильм осынау өңірдегі ең,
Соны көріп мұңаям, көңілденем.
Жазып, қойып, шығарған режиссері
Бар оның Өмір деген.

* * *

Безенбесе, безенер үйі өрнекпен,
Сол шаһарға басымды ием көптен.
Жұпар аңқып — мамырда, ақшам туса,
Жайнайтын неонды отпен.

Жан-жағыма қарауға үлгермей көп,
Өз босағам, өзімнің іргем ғой деп,
Асқақ келе жатушы ем, жермен емес,
Аспанмен жүргендей боп.

Көше бойлап қаз-қатар өріктері,
Тауса алмайтын гүлдерін төгіп, тегі.

Қазірде ол ғажайып, бір заманда
Мұнан да көрікті еді.

Жүгіртемін мен оны енді әр саққа,
Түтінінен сейілтер желді аңсап та.
Өркендеді, қанша өсті, әсемдігі
Жетпеді сен бар шаққа.

* * *

Нәсер қылған қой көздің шөкім мұңын,
Қозы мінез бір лирик отыр, күнім.
Отыр, күнім, алдымда, мен айтайын
Ақынның шопырлығын.

Күрмелмеген, күмілжіп бір сәт тілі,
Күлімсіреп алдынан тұрса ақ күні.
Қолын артқан рульден берілгендей
Автоға жұмсақтығы.

Терезеден желемік самал өпсе,
Самал өпсе — сергітер амал етсе,
Зуылдайды сұр «Волга» асфальтпен
Жатаған самолетше.

Айналамды автодан шолам келіп,
(Зулса ағаш — көк жасыл боран делік)
Әкем менің әкеткен мейірімді
Жүрмін-ау содан көріп.

Имандай шын жыршыңның осы айтқаны,
Осы айтқаны секілді дос айтқаны...
Анадайдан үш кемпір көрінді де,
Қолдарын шошайтпады.

Үш кемпірдің тұсына бірақ әлгі
Сусылдаған сұр «Волга» тұра қалды.
— Апа, мін, — деп ашылды айқара есік,
Қалды есте бұ да мәңгі.

Жарып өтіп Жетісу нуын дағы,
Сұр бедеуше автосы зуылдады.

— Қол көтеріп неліктен тұрмайсыздар?..
Диалог туындады.

— Қол құрғырды «Уолга» деп көтермедік,
Көтерсек те көкиіп өтер дедік.
Қамшы сабы тірлікте аналарды
Ардақтап өтер ме едік.

Басқамызға сол сөзге кейін күлген,
Сабактады басқаша ол ойын мүлдем.
— Барлық ана сиятын авто болса,
Шофер боп
Өтуге де бейілмін мен.

Телеэкран көзімен жайлы әлемге,
Қарай-қарай өзіме айнамен де,
Байқағаным — ұқсастық сол ағаммен
Бар екен, Ләйлә, менде.

* * *

Көк орман, орман айнала,
Тек алтын, алтын аңсары.
Талай күн қаңғып тайгада,
Талапты ер әбден шаршады.

Шықты алдан тайга бұлағы,
Жүк түсті зілдей арқадан.
Іздеуші келе құлады
Оқ тиген жандай шалқадан.

Қызыл тас — бақ та, бақыт та,
Сол тасты іздеп келеді.
Демалып шаршап жатып та
Бұлаққа қарай береді.

Мөп-мөлдір, үңіл, үңілме,
Бұлақ та жатыр жасырмай.
Төмпешік, өне, түбінде,
Түп-тура қолдың басындай.

Түнба мен батпақ бүркепті,
Алмады тастан жүзін бұл.

Бір сәтте судан жылт етті,
Жылт етті ғажап қызыл нұр.

Жанына сол бір нұры ұнап,
Лезде қозып сайтаны,
Батпақтан тасты жұлып ап,
Бар күшпен суға шайқады.

Жатыпты-ау мұның жолында,
Жарқ етті, жүзін жасырмай.
Сары алтын тұрды қолында
Түп-тура бақтың басындай.

Сан ғасыр бұлақ аққанмен,
Көрінбей жұртқа алтын да,
Батпақта, суда жатқанмен,
Қалыпты қымбат қалпында.

Ешкімге сенен бұрылмай,
Мен сенің нәзік өңіңнен
Алтынның құйттай нұрындай
Ғажайып бір нәр көріп ем.

Жыр жазып саған шарқ ұрдым,
О, Ләйлә, сен де асыл ең,
Шайғандай жүзін алтынның,
Су емес, көздің жасымен.

* * *

Ғажайып сәт неге қысқа сонша, әттең,
Қарадық та қызығына тоймадық.
Бір көргеннен жалт қарастық, сол сәттен
Қара көзбен сиқырлы ойын ойнадық.

Жаңа мінез — жастық өбіп түнімен,
Жарық таңда жан боп туып үлгілі,
Шақырымнан қара көздің нұрымен
«Сенікімін» деп сөйледік бір күні.

Көңіл босап, аяулы боп түріміз,
Көрейінші деген оймен бір анық,

Қарыс жерден бірімізге біріміз
Жете алмайтын жандардай боп жыладық.

Жан толқытып тік керілген қас пенен
Ерініңнен үлбіретіп күлкінді
Тұрғанында тіл жеткісіз асқақ ең,
Асқақ едің сұлулықпен біртүрлі.

Сол сәтті мен қаншама рет ойладым,
Қаншама рет айттым оны отты үнмен?!
Қара көзбен сиқырлы ойын ойнадым,
Одан артық қызық көрген жоқпын мен.

* * *

Екеуіміз екідай жолды өттік,
Өрлерге жетелеп от кеуде.
Көп жанға дарыған сергектік,
О, Ләйлә, емге де жоқ менде.

Сонда да сен үшін көнем де,
Бұл басқа қилы бір бақ қонса.
Мен жылап жазған бір өлеңге
Күлді жұрт ішегі қатқанша.

Күлді жұрт. Қосыла күлдім мен,
Еріген секілді жеке мұң.
Сол жолы күлдім мен, білдім мен
Қайғың да қуаныш екенін.

* * *

Кермиығым, мен сені кеш аңсадым,
Қаншама рет тоқтады десеңші өнім.
Ен дәулеттен айрылған сияқтанам
Еске түссе ессіз күн, есер шағым.

Жұтқызбаған жұпарын жалбыз едің,
Жалбыз едің, жанымның жалғызы едің.
Кербез күшпен келдің де, билеп алдың
Келбетіңмен кеудемнің жанды жерін.

Бейнең сенің өңге бір, түсте бір кеп,
Диуаналық жолдарға түскемін көп.

Таусылған соң амалым, тұрам ылғи
Тағы да бір қиғылық істегім кеп.

Іздегенім сен болсаң, таптым қайғы,
Ондай жанға байыздап бақ тұрмайды.
Қисық, қыңыр болса да мен жүрген жол,
Бақыт үшін күреске таптырмайды.

* * *

Мұңымды алғым кеп таратып,
Бір күні «Жетісу» қырынан
Ала аяқ жиренді жаратып,
Таудағы той жаққа құрығам.

Сол күні, жақсы ойға шым батып,
Дертімді өзіңнен көріп шын,
Қап-қара «Волганы» зырлатып,
Арнайы мені іздеп келіпсің.

Таппапсың. Соңынан, не керек,
Бір топ жан өкпесі желбіреп,
Жарыса айтқан-ды: «Керемет
Бір сұлу сені іздеп келді», — деп.

Кимелеп, итеріп шеткіні,
Айтты олар көптеген сөз әйбат:
— Жүзінде меңі бар, — деп бірі,
Біреуі:
— Дариға-ай, көзі-ай, — деп.

Біреуі сені айтып жарқырап,
Біреуі мені ойлап тұр сұлық.
Ал менің өн бойым қалтырап,
Мұңайдым бір қызып, бір суып.

Той іздеп...

Арман ба ол көктегі,
Нем бар ей, ол тойда ісім не?
Сабайтын бір адам жоқ мені,
Жоқ мені сүйетін кісі де.

* * *

Көк аспан оқалы жіп төкті
Құйылтып көгілдір бақтарға.
Аланда билер де бітпепті,
Көп қызық сол күні жатты алда.

Тек сырлар кеудеге тұрды енбей,
Уақытша аулақтап іргеміз.
Ат барда жаяулап жүргендей,
Сөйлестік басқа бір тілде біз.

Қысылып тұрдым мен, оттар көп
Жүзімді жандырды, лаулатты.
Жастықта бөйге деп, көкпар деп,
Еш бимен жұмысым болмапты.

...Көп өтті содан соң билеп күн,
Есейдім, жалынды күйге ендім.
Сен маған сүюді үйреттің,
Билеуді өзім-ақ үйрендім.

* * *

Алдымнан менің жасыл тау, қызыл таң күлген
Өспірім күнім, тәуелсіз, тентек шағымда
Қаратал жақта бетпе-бет келіп қалдым мен
Биқасап киген бетінде мең бар сағымға.

Жанымда қалды жанары күндей сол өңі,
Ұмытқан жоқпын ернін де, екі-үш сөзін де.
Тектілік, шаттық, өрліктен басқа жоқ еді
Меңі бар жүзі менмендеу қара көзінде.

Аспанға шықты-ау асқақтап бала көңіл де,
Арнап ол маған аузынан гүлдер төгісін!
Аспанға, Жерге, Ауаға, Баққа, Өмірге
Ақындық күшпен жаудырдым алғыс сол үшін.

Алдияр, Өмір! Сағыныш күйін төгіп кіл,
Сарғайған кезім, саяқ та сартап шағымда
Қайтадан бір сәт, бір сәтке ғана жолықтыр
Ақ жүзді, менді, атынан сұлу сағымға!

* * *

Тандай қызыл, құмдай сары, шымдай көк
Сан бояулар садақ сапша сынбай кеп,
Жерге иілді — романтик ақынның
Қиялының траекториясындай боп —

Кемпірқосақ — аспан төлі көктемгі,
Меңзеді де мекенім деп көк белді,
Көзімді арбап, көкірегімді қуантқан,
Лезден соң ізім-қайым жоқ болды...

Файып болды жаңбыр соңы — салқын да,
Тандай таза таңғажайып қалпында.
Елесі бар, денесі жоқ, енді өзі
Көрінбесе, көре алмайсың алтынға.

Сен де сондай көз қуантар жан едің,
Бір көріндің, көріндің де, әдемім,
Файып болдың, ғашық жүрек сандалып,
Талып іздеп, таба алмай жүр әлі емін...

Көк сиқырын бүгін бір сәт аймағым
Көрсеткен соң, ұмыттым да қайғы әнін,
Кемпірқосақ тұрған тұсты нұсқадым:
«Анау тұрған әпкесі, — деп, — Ләйләнің».

* * *

Ғажайып сәттің туарын сезіп те керім,
Күн мінез Ләйлә, күлімдеп кезіккен едің...
Ерке жүректі, ер кеуде, ессіз құсынның
Естімедің бе: «Ләй-лә», — деп ежіктегенін?!

Ойламай жүріп жан бар деп жалғанда керім,
Әлемнен мынау көңілім қалғанда менің
Өзіңді көріп өспірім, көзіңді көріп,
«Ақын болсам, — деп, — атақты», — армандап едім.

Жанымды жаншып жылатқан өкшең де...

керім...

Басқаны көңілім бас алмай көксер ме менің?!
Арманым, саған атың мен затыңа лайық
Мәжнүн болып көрнекті, жетсем деп едім.

Тағдырға маған оңай бақ әперме деуші ем,
Ойлаушы ем жұрттың бәрін де әкем деп өңшең...
...Гүл іздеп жүріп күнінен айрылып қалған
Әпенде көрсең, сәлем айт, әпенде көрсең!

* * *

«Ләйләң қайда?» — деді маған күліп күн,
«Ләйләң қайда?» — деді маған күліп түн.

Дүниенің көріп жүрген күллі елін
Көрдім маған күннің қатты күлгенін.

Қатты күлді, әйелдерше күлді кеп:
«Сені тосып жүре ме ол, — деп, — үлбіреп?!»

Құшағы бар аялайтын аялы,
Түн мүсіркеп, түн кеп мені аяды.

Аяды кеп, аялады, күлмеді,
Қоңыр үнмен жұбатты кеп түн мені:

«Мәңгі түнге жеткеніңше уақыт көп,
Күлкілі боп жүрісің де бақыт», — деп.

Аямайтын күн болып кел — бәрібір,
Аялайтын түн болып кел — бәрібір,

Сені, Ләйлә, қара көзді киелім,
Қайыспастан қара жерше сүйемін.

* * *

Джоконда туралы енді кештерде
Ғайбат сөзін айта алмайды еш пенде.
Сөздерден де ол, көздерден де ол жоғары,
Жоғары енді ол ақылдан да, естен де.

Оның сонау сүттей аппақ жамалын
Жаңа ұрпаққа көрсетеді жаңа күн.
Джоконда миығында — жымыиыс,
Қарайды енді ол басқа арулар заманын.

Ой түсірген Суретшіге, Ләйлә, ана,
Джоконда — Джоконда қайда да!
Бірақ енді ол сен секілді қуанып,
Енді ешқашан қаранбайды айнаға.

Жаным Ләйлә, мендегі осы жыр үшін
Әзір аман, әзір саусың, тірісің.
Артық одан — сенің қасың, көзің де,
Артық одан — жымыысың, күлісің.

Сен — артықсың!
Болдым бірақ мен сорлы.
Сол сорлылық көтертпейді еңсемді.
Суретші боп жаралмадым,
Бейненді
Жазар едім дәрменіммен ең соңғы!

Сен — артықсың!
Оған мына таң куә,
Бірақ басқа амал сенде қалды ма?!
Сенің ұлы Суретшің жоқ,
Сондықтан
Барарсың бір фотограф алдына.

Ауып саған фотограф көңілі,
«Дайындал» деп көрсеткенде қолы, ымы,
Білмейді ғой суретші боп тұрғанын,
Суретші боп тұрғандығын ең ұлы!

* * *

Бастан өткен ғажайып сәт көбі ұмыт!..
Жан кіретін кез қайда екен бақтарға
Ауызыңнан алқызыл гүл төгіліп,
Анадайдан өзің келе жатқанда?!

Өмір — ғажап! Сұлу болсын мұнан да,
Келісімнен тұрады оның күйі ішкі.
Жүректердің билеушісі туарда,
Оны иілтер жан тууға тиісті.

Туар, туар талай ғажап ұл да өлі,
Көш жолымен шайырлар да жиі өтпек.

Жұлдызымен қоса туған тұлғаны
Өкете алмас ешбір шайтан иектеп.

Он жетімде сен жайнаттың көзімді,
Үйрендім мен қарауды өстіп гүлге де.
Нағыз адам санаймын мен өзімді,
Сондықтан да қалай болған күнде де.

Өзі өскенмен, суара алмас гүл өзін,
Оны әлпештер туған жердің құшағы.
Аққуларға тартты менің мінезім,
Ол да ұнамды қасиеттің нышаны.

Мен қазақтың аққуынша сөйлермін,
Гүлдесін деп болашақтың жас елі.
Бәрі-бәрі сенің сұлу бейнеңнің
Тіл жеткісіз, айтып болмас әсері.

Мен өркен боп жайнаған жер құнарлы,
Ол жайында бере алмаспын жазып түк.
Жер астының суы өсірсе шынарды,
Мені өсірді елімдегі нәзіктік.

Әңгіме өсер менің әрбір ізіме,
Соны көрем мен көре алмас көп күннен.
Қара көзің және нұрлы жүзіңе
Мәңгі-бақи борышты боп кеттім мен.

* * *

Жанға айтпай, жақсы ұрының бір өзі үптер
Сезілмес ауырлығы, міне, жүктер:
Ішінде шыны жайма, қызыл барқыт,
Сары алтын: сақина, алқа, білезіктер.

(Ұрының өз басына өз қастығы).
Тігілді төбеден кеп көз, қас, міне.
Ішінен ісі металл оны оздырған —
Жарқылы, жақсы өлендей тозбастығы.

Жаймаға кимелеуге ел жалыққан ба!
Топтанып қалды лезде халық маңға.